

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

асп. Опара Т. В.

Забезпечення дотримання екотрофологічних принципів життя, на жаль, не має прямого економічного механізму регулювання. Але якщо підрахувати всі негативні наслідки нехтування екологічними принципами, то ці враховані викривлення розвитку людини і суспільства можуть бути трансформовані у економічні збитки, теорія яких досить сформована. Питання стоїть у поширенні цієї теорії на трофологію людини і, головне, знаходження економічних механізмів керування (на першому етапі), екологічно чистим виробництвом і споживанням продуктів харчування.

Україна знаходиться в соціально-економічній кризі, що охоплює та актуалізує проблеми забезпечення національної безпеки, а також екобезпеки, пов'язаної з можливістю нанесення значних збитків навколишньому середовищу та здоров'ю населення. Отже, доцільно конкретизувати теоретико-методологічні аспекти екологічної безпеки стосовно проблеми стабілізації і підвищення якості (екологічності) агропромислової продукції. У ракурсі забезпечення екологічної безпеки споживання продуктів харчування також виникає необхідність у вимірюванні та управлінні екологічним ризиком пов'язаним із споживанням неякісної агропромислової продукції, зокрема, продуктів харчування.

Таким чином, розмір еколого-економічного ризику погіршення здоров'я населення при фіксованому рівні і структурі якості (екологічності) продуктів харчування можна розрахувати у вигляді:

$$P = p_1 \cdot Z_1 \cdot E_1 + p_2 \cdot Z_2 \cdot E_2 + p_3 \cdot Z_3 \cdot E_3, \quad (1)$$

де p_1, p_2, p_3 – ймовірності погіршення здоров'я населення внаслідок недосконалості екологічної сертифікації, дії чинника тривалості споживання забруднених продуктів харчування, екологічного і соціально-економічного фону; Z_1, Z_2, Z_3 – потенційні натуральні збитки від погіршення здоров'я населення (захворюваності) за зазначеними чинниками; E_1, E_2, E_3 – питома економічна оцінка захворюваності за виділеними чинниками.

Необхідно відзначити, що проблема досягнення екологічно безпечного споживання має охоплювати аспекти аграрної політики, пов'язані з формуванням ризику конкурентної агропромислової продукції відповідно до світових стандартів і вимог якості (екологічності).

Ігнорування екологічного ризику деструктивної якості агропромислової продукції в економічній і соціальної політиці держави може призвести до значного погіршення стану здоров'я населення, моральної і фізичної деградації суспільства, що нанесе тим самим значний збиток національній безпеці України. Управління процесами забезпечення, дотримання і підвищення якості агропромислової продукції, виробництва органічних продуктів харчування вимагає прийняття зважених рішень на урядовому рівні та регіональними органами управління АПК з урахуванням значення реального і потенційного ризику.

Нами проаналізовано методи державного регулювання процесів ціноутворення екологічно чистої продукції. На нашу думку, ринкова ціна (Ц) екологічно чистої продукції формально задається таким чином:

$$Ц = M_e + П, \quad (2)$$

де M_e – матеріальна складова; $П$ – корисність.

Корисність може мати від'ємне значення взагалі і завжди його має у випадках споживання еконебезпечної продукції. Тоді корисність переходить в збитки (ущерб), тобто для суспільства $Ц = M_e + У$. При цьому не виключено, що збитки будуть більшими за матеріальну складову (тобто формальну корисність).

Соціологічні дослідження свідчать, що приблизно 90% споживачів декларують перевагу споживанню екологічно чистої продукції. Проте низький рівень заробітної плати більшості верств населення фактично не дозволяє придбати органічну продукцію, внаслідок чого, споживачі втрачають своє здоров'я, а виробники – прибуток. Нами пропонується цільова підтримка виробництва та споживання органічної продукції.

$$\text{Тобто} \quad Ц_{ec} = C + П + Z_e \quad (3)$$

де $Ц_{ec}$ – ціна органічної продукції; C – собівартість; $П$ – нормальний прибуток; Z_e – відвернений збиток.

Підвищена ціна на органічну продукцію внаслідок перевищення її собівартості, затрат на всіх стадіях виробництва і переробки, сертифікації може бути компенсована по-перше, через систему пільг для виробників, по-друге, через систему цільових дотацій споживачам.

$$\sum П + Д = Z_e \quad (4)$$

де $П$ – пільги; $Д$ – дотації.

На нашу думку, цільові дотації споживачам ефективніші за пряме зниження ціни органічної продукції, по-перше, внаслідок розширення вибору споживача, по-друге, за рахунок конкуренції між виробниками. Рівень підвищення ціни орієнтовно може бути визначений через статистичну оцінку відверненого збитку здоров'ю. В маркетингу це буде пояснюватись підвищеною корисністю продукції. Додатково можна одержати корисний ефект від органічної продукції, яка має лікувальні властивості, отже компенсує нанесені збитки від забруднення.